

MITEN TUTKIMUS VOI TUOTTAA ARVOA JA INNOVAATIOITA SOSIAALIALAN TIETOJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMISEEN?

Sosiaali- ja terveydenhuollon ATK-päivät - 11.5.2022 - Jyväskylä

Sessio 11: Yhteiset asiakkaat - tiedon laatu SOTE-palveluissa

Katri Ylönen & Samuel Salovaara

Katri Ylönen, YTL
Projektipäällikkö, 2M-IT

- Jyväskylän yliopisto
- Väitöskirjatutkija
- Tutkijaprofiili:

[https://www.researchgate.net/
profile/Katri-Yloenen](https://www.researchgate.net/profile/Katri-Yloenen)

Samuel Salovaara, YTM
Vieraileva tutkija

- Lapin yliopisto
- Väitöskirjatutkija
- Tutkijaprofiili:

[https://research.ulapland.fi/fi/
persons/samuel-salovaara](https://research.ulapland.fi/fi/persons/samuel-salovaara)

Agenda

Johdanto

Tutkimustuloksia

- Sosiaalialan ammattilaisten näkökulma
- Tietojärjestelmien kehittämisen näkökulma
- Organisaatioiden ja johtamisen näkökulma

Kansallinen sote-digitalisaation tutkimus

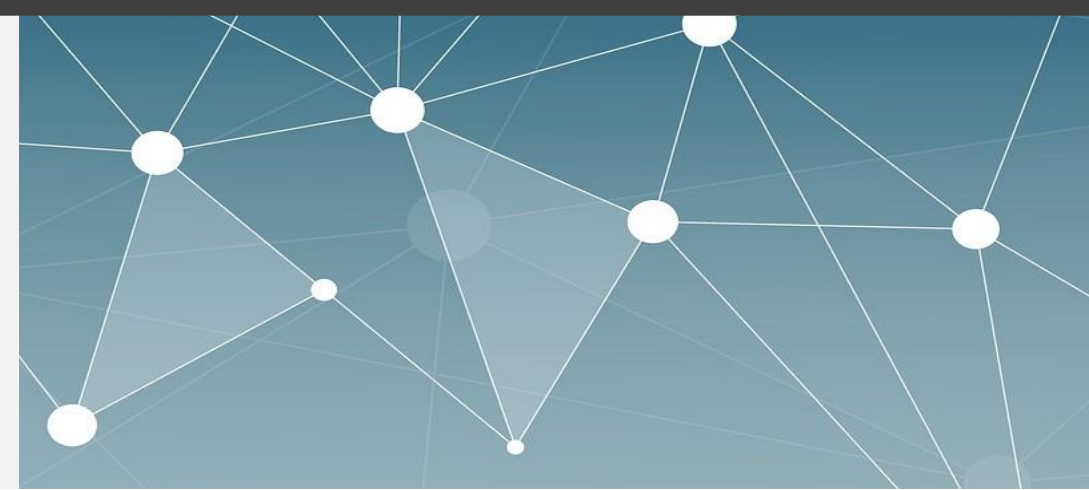
Yhteenveto

Lähteet

Tutkimustietoa tarvitaan digitalisaation tavoitteiden saavuttamiseksi

Asiakas- ja potilastietojärjestelmien laaja kirjo

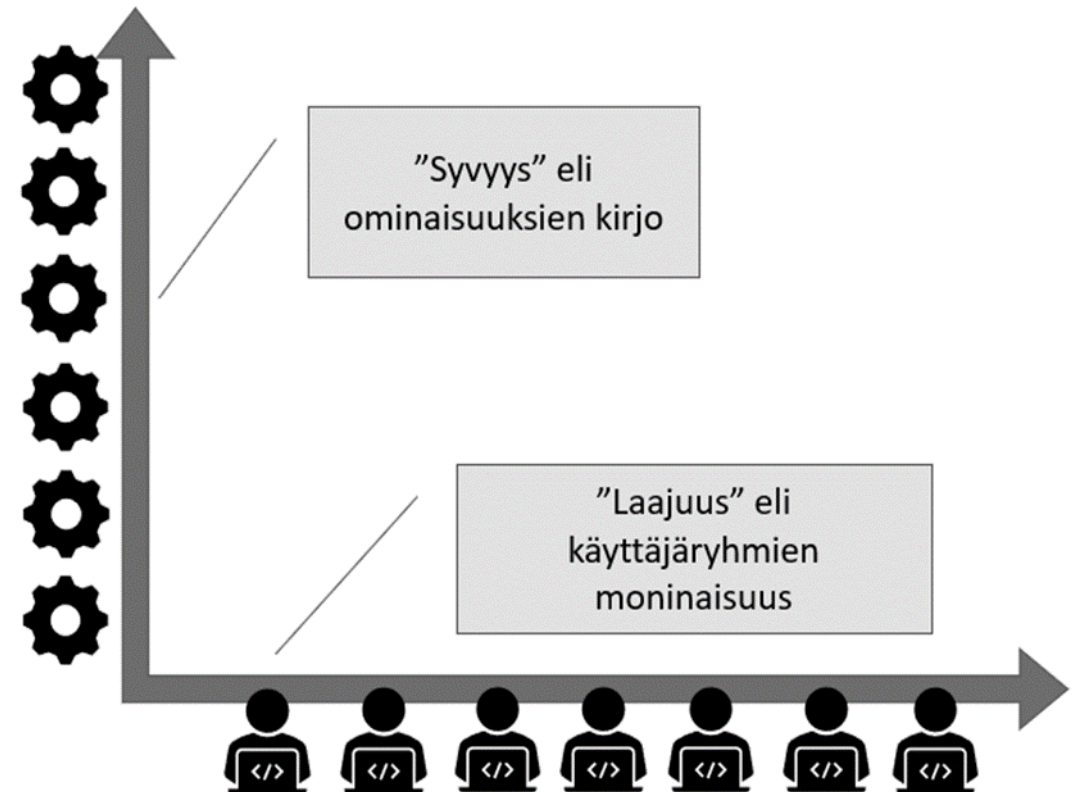

Tietojärjestelmiä hyvin monenlaisia:

- "täsmätyökalu", joka on kehitetty melko rajatun käyttäjäryhmän tarpeisiin (esim. Hilikka) tai
- monipuolinen ja laaja tieto- ja toiminnanohjausjärjestelmä lukuisten eri ammattilaisten ja toimijoiden tarpeisiin (esim. Apotti)

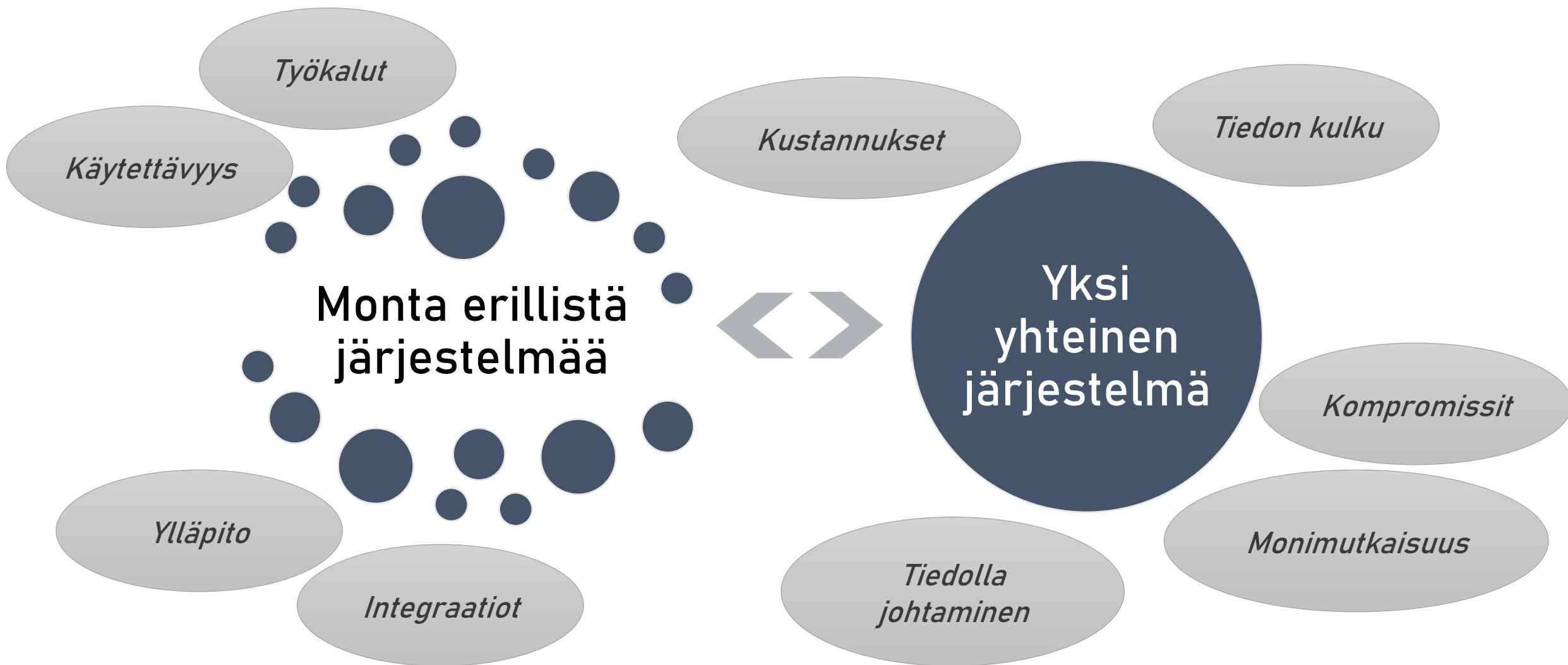
Yksinkertainen vs. kompleksinen (ks. Gillingham 2019)

Usean järjestelmän ylläpito kallista \leftrightarrow laaja-alaisen järjestelmän kehittäminen äärimmäisen vaativa urakka (Vilpponen 2021).

Tietojärjestelmäkokonaisuus

Tutkimus tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi hyvinvointialueille

Sosiaalialan ammattilaisten käyttäjäkokemusten tutkimus tunnistaa tietojärjestelmien vahvuuksia ja kehittämiskohteita

Sosiaalialan ammattilaisten kokemukset tietojärjestelmistä 2019:

- Tietojärjestelmille annetun kouluarvosanan keskiarvo oli 6,7
- Suurimmat puutteet tiedonkulussa, monialaisen yhteistyön tuessa, asiakkuuksien hallinnassa ja asiakkaasta saatavan kokonaiskuvan hahmottamisessa
- Tietojärjestelmä tukee vain harvoin ajankäytön hallintaa

(Ylönen, Salovaara, Kaipio, Tyllinen, Tynkkynen, Hautala & Lääveri 2020)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen kokemukset tietojärjestelmistä 2020:

- Sosiaalialan ammattilaiset kokeneita tietojärjestelmien käyttäjiä, mutta järjestelmien tarjoama tuki työlle paikoitellen heikkoa
- Tietojärjestelmiä hyödynnetään tiedonhaussa pääasiallisena asiakastiedon lähteenä, mutta edelleen turvaudutaan myös vanhanaikaisiin ja tietoturvaltaan heikkoihin tiedon haun menetelmiin

(Salovaara, Hautala & Silen 2022)

- Sosiaalihuollossa käytössä olevien tuotemerkkien välillä on vaihtelua toimivuudessa, käytettävyydessä, työn ja yhteistyön tuessa sekä koetuissa hyödyissä
- Asiakastietojärjestelmien kehittämiskohteita: yhteistyön ja tiedonvaihdon tukeminen, asiakkaan palvelukokonaisuuden hahmottaminen & asiakkaan sähköisen asioinnin kehittäminen

(Salovaara, Ylönen, Silén, Viitanen, Lääveri & Hautala 2022)

Tietojärjestelmät eivät tue asiakkaiden sosiaalisten verkostojen määrittelyä ja havainnointia, mikä on välttämätöntä tapauskohtaisessa sosiaalityössä

Salovaara, S., & Ylönen, K. (2021). Client information systems' support for case-based social work: experiences of Finnish social workers. Nordic Social Work Research. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1999847>

Ajantasainen, luotettava ja kokonaisvaltainen käsitys asiakkaan tilanteesta

Läheisverkosto

Ammattilaisverkosto

Palvelukokonaisuus

Historia

Tiedon hajanaisuus sekä tiedon visualisoinnin, yhteenvetojen, metatason tietojen ja selkeiden dokumentointikäytäntöjen puutteet estävät pääsyä tarvittaviin tietoihin.

Tietojärjestelmiä tulee kehittää sosiaalityöntekijöiden kanssa, muuten ymmärrystä sosiaalityön tarpeista ei saavuteta

Kansainvälisten empiiristen tutkimusten (2000-2019) mukaan:

- Tietojärjestelmien käyttö on muuttanut sosiaalityön painopisteitä: Organisaatioissa korostetaan tehokkuutta, dokumentointia ja erilaisia arviointilomakkeita, mikä on vienyt aikaa itse asiakkaiden kohtaamiselta ja tukemiselta.
- Monimutkaiset lomakkeet ja dokumentoinnin pirstaleisuus haittaa työntekijöiden kattavaa tiedonsaantia asiakkaistaan.
- Pyrkiessään priorisoimaan asiakaskohtaamisia, sosiaalityöntekijät saattavat käyttää erilaisia kiertoteitä poiketen tietojärjestelmän käyttöön liittyvistä säännöistä ja vaatimuksista.
- Tietojärjestelmien käyttöön ei anneta riittävästi koulutusta, mikä voi vaikeuttaa tiedonhakua ja hyödyntämistä.

Ylönen, K (2022): The use of Electronic Information Systems in social work. A scoping review of the empirical articles published between 2000 and 2019, European Journal of Social Work.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2064433>

**Sosiaalialan
ammattilaiset
halukkaita
osallistumaan
tietojärjestelmien
kehittämiseen**

- Vain 23% koki, että järjestelmätoimittaja on kiinnostunut heidän antamastaan palautteesta
- Kehittämiseen osallistumiseen liittyvät kokemukset myönteisiä vain 22% vastaajista
- Tarjolla olevat toimintatavat kehittämiseen osallistumisessa eivät olleet ammattilaisille sopivia: palautteen kirjaaminen verkkosivustolle tai sähköpostiin eivät olleet käyttäjien mieleen
- Suosituimmat osallistumistavat: ongelmien raportointi järjestelmien kehittämisen vastuuhenkilölle ja oman työn esittely kehittäjille

Martikainen, S., Salovaara, S., Ylönen, K., Tynkkynen, E., Kaipio, J., Tyllinen, M., & Lääveri, T. (2020). Sosiaalialan ammattilaiset halukkaita osallistumaan asiakastietojärjestelmien kehittämiseen – osallistumistavoissa kehitettävää. FinJeHeW. <https://doi.org/10.23996/fjhw.96084>

Martikainen, S., Salovaara, S., Ylönen, K., Tynkkynen, E., Viitanen, J., Tyllinen, M., & Lääveri, T. (2021). Social welfare professionals willing to participate in client information system development – Results from a large cross-sectional survey, Informatics for Health and Social Care. <https://doi.org/10.1080/17538157.2021.2010736>

Tietojärjestelmien kehittämisen tutkimus tuo näkyväksi tavoitteita ja ratkaisuja

- Mihin tietoa tarvitaan: asiakaslähtöinen ja tietoperustainen työ, työtehtävien ja prosessien hallinta, tiedolla johtaminen
- Miten tietoa tarvitaan: Tiedon oltava helposti hahmotettavassa ja hyödynnettävässä muodossa
- Tiedon hyödynnettävyyttä tukevia tekijöitä: visuaalisuus, reaaliaikaisuus, kokonaisvaltaisuus
- Käytännön ratkaisuja: Suositukset, mittarit, indikaattorit, päivittyvät ja tietoa kokoavat näkymät, viestintäkanavat, tutkimustyökalut

Salovaara, S. (2021).
Sosiaalityön tiedollisten
tarpeiden huomioiminen
tietojärjestelmä Apotissa.
FinJeHeW, 13(2), 133–146.

<https://doi.org/10.23996/fjhw.100692>

Organisaatioiden tiedonhallinnan tutkimus ICT-kokonaisuuden kehittämisen tukena

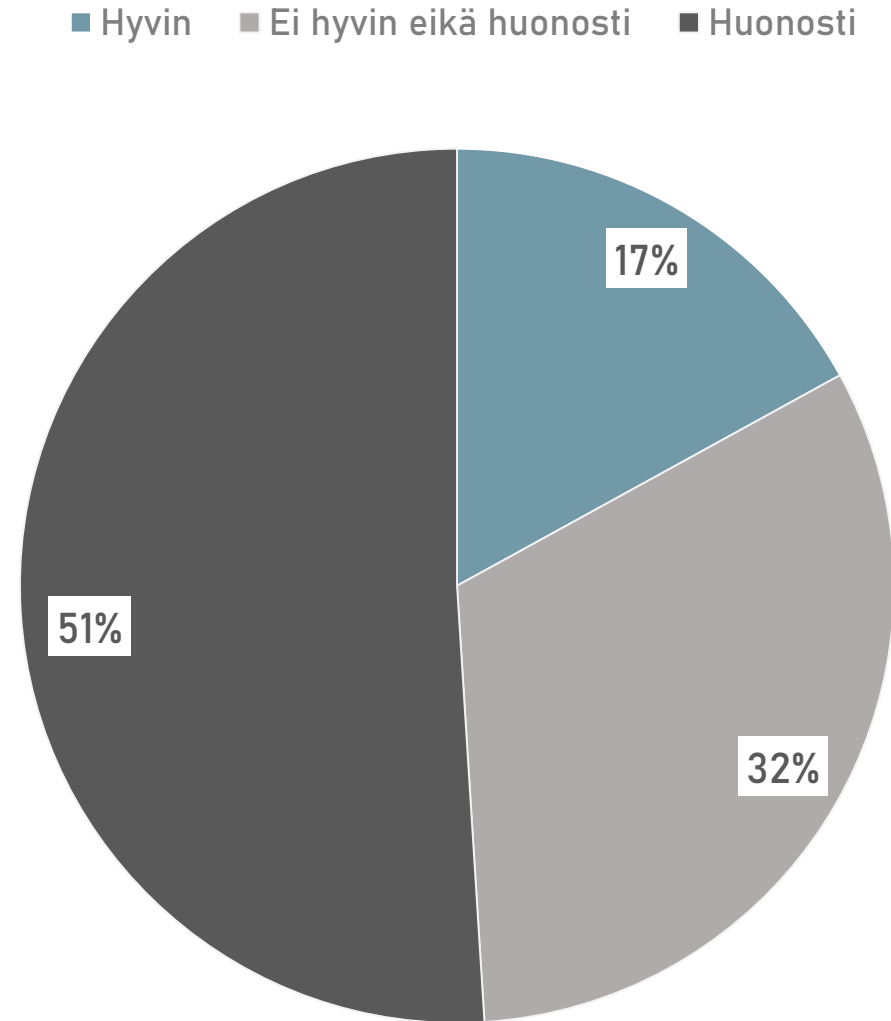
Organisaatioiden tilanne 2020:

- Sosiaalihuollon organisaatioista enemmistöllä (61,2 %) ei ole data-analytiikan asiantuntijoita
- Vain 6 % organisaatioista on kokeillut tekoälyn hyödyntämistä
- 12 %:lla organisaatioista on käytössään tietovarastoja
- Asiakkuuksiin liittyvää tietoa saadaan hyvin, kun taas tuottavuus-, vaikuttavuus- ja laatuindikaattoritietoa huonosti

Salovaara, S., Silen, M., Vehko, T., Kyytsönen, M., & Hautala, S. (2021). Tieto- ja viestintäteknologian käyttö sosiaalihuollossa vuonna 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-772-2>

**Miten hyvin
sosiaalialan
organisaatiot
(n=273) kykenivät
hyödyntämään
tietojärjestelmien
dataa TKI-
toimintaan
vuonna 2020?**

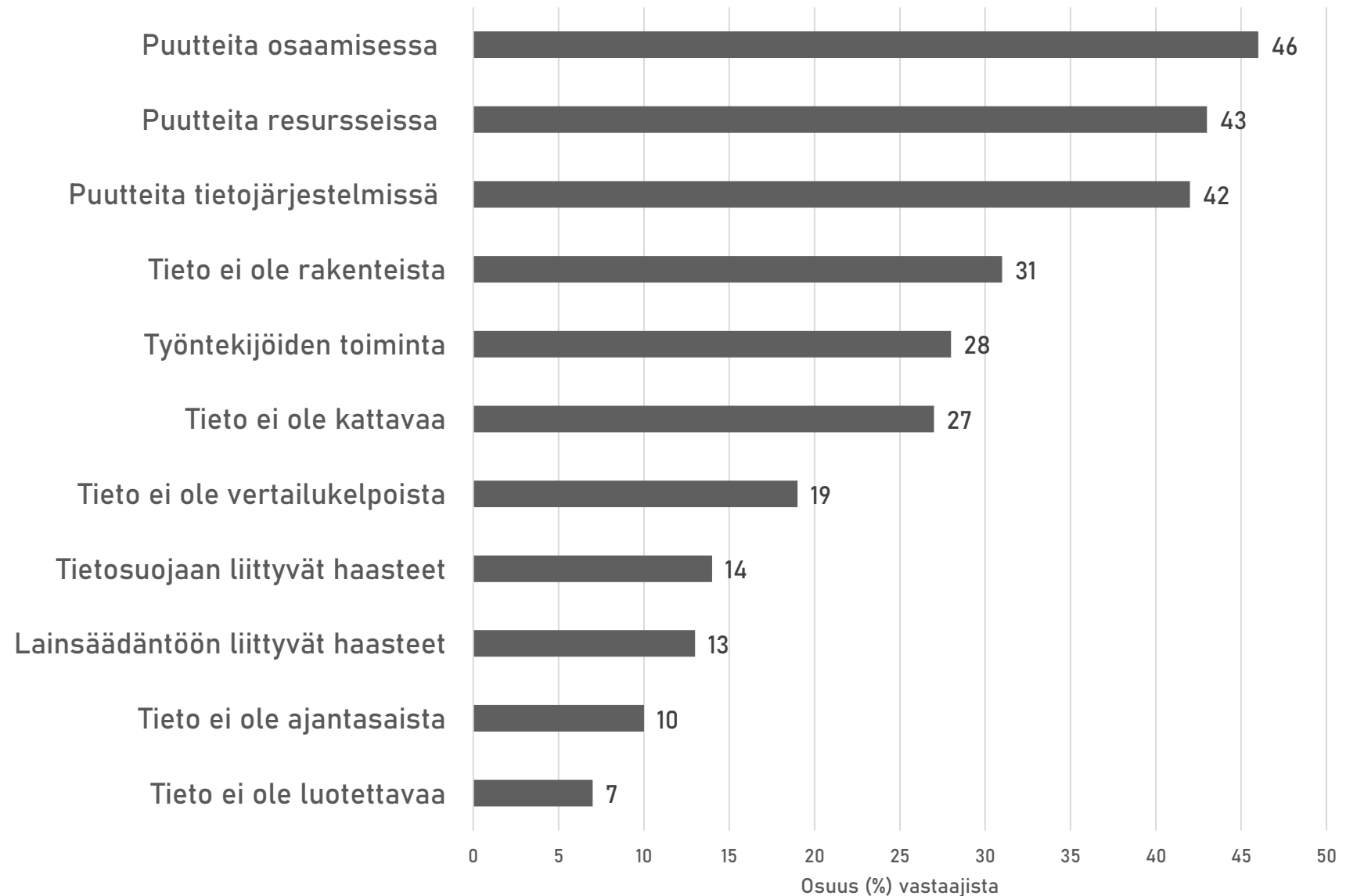
Salovaara, S., Silen, M., Vehko, T., Kyytsönen, M., & Hautala, S. (2021). Tieto- ja viestintäteknologian käyttö sosiaalihuollossa vuonna 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-772-2>

Tiedolla johtamisen tutkimus tukee kehittämiskohtien tunnistamista

Salovaara, S., Leinonen, J., & Silen, M. (2021). Tietojärjestelmien avulla kerätyn tiedon hyödyntämisen esteet sosiaalialan organisaatioiden tiedolla johtamisessa. *FinJeHeW* 13(4), 372–387.

<https://doi.org/10.23996/fjhw.109930>

Tiedon hyödyntäminen johtamisessa - tunnistettujen esteiden yleisyys (n=286)

Kansallinen sote-digitalisaation tutkimus mahdollistaa eri ammattiryhmien, alojen ja ajanjaksojen vertailun

Kansalaisten tilanne (Kyytsönen ym. 2021):

- Palveluiden käyttö lisääntynyt ja digitalisaatio edennyt
- Sähköisen asioinnin esteet ja huolet yleisiä (79%)
- Viidennes kaipaa opastusta palveluiden käyttöön
- Osa väestöstä digitaalisesti syrjäytyneitä

Terveydenhuollon organisaatioiden tilanne (Reponen ym. 2021):

- Sähköinen potilaskertomus kattavasti käytössä Suomessa
- Potilastiedon alueellinen vaihto on lisääntynyt
- Kansalaisille tarkoitetut sähköiset terveyspalvelut lisääntyneet
- Kustannukset nousseet

STePS –hankkeissa tuotettuja tutkimustuloksia sote-digitalisaatiosta:
<https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedonhallinnan-ohjaus/sote-digitalisaation-seuranta/julkaisut-sote-digitalisaatiosta>

Tutkimustieto hyötykäyttöön

Tutkimustiedon avulla voidaan oppia tietojärjestelmien kehittämisestä, suunnittelusta ja käyttöönotosta

- ✓ Saadaan tukea hankintavaiheeseen
- ✓ Voidaan välttää toistamasta virheitä
- ✓ Auttaa kohdentamaan resursseja

Sosiaalialan digitalisaation ja tietojärjestelmien parissa tehdään parhaillaan paljon tutkimusta Suomessa, Pohjoismaissa ja muualla maailmassa

Tietoa mahdollista saada lukemalla julkaisuja ja osallistumalla tutkimusseminaareihin

Tutkijoita voi myös pyytää kertomaan tarkemmin aiheista, joihin he ovat perehtyneet

Tutkijoita voi myös palkata mukaan hankkeisiin esimerkiksi tekemään analyysejä aiemman tutkimuksen pohjalta kehittämistyön tueksi

Lähteet:

- Gillingham (2019). Developments in Electronic Information Systems in Social Welfare Agencies: From Simple to Complex, *The British Journal of Social Work*, 49(1).
- Kyytsönen ym. (2021). Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointi 2020–2021: Väestön kokemukset. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-680-0>
- Martikainen, S., Salovaara, S., Ylönen, K., Tynkkynen, E., Kaipio, J., Tyllinen, M., & Lääveri, T. (2020). Sosiaalialan ammattilaiset halukkaita osallistumaan asiakastietojärjestelmien kehittämiseen – osallistumistavoissa kehitettävää. *FinJeHeW*. <https://doi.org/10.23996/fjhw.96084>
- Martikainen, S., Salovaara, S., Ylönen, K., Tynkkynen, E., Viitanen, J., Tyllinen, M., & Lääveri, T. (2021). Social welfare professionals willing to participate in client information system development – Results from a large cross-sectional survey, *Informatics for Health and Social Care*. <https://doi.org/10.1080/17538157.2021.2010736>
- Salovaara S. (2021). Sosiaalityön tiedollisten tarpeiden huomioiminen tietojärjestelmä Apotissa. *Finnish Journal of EHealth and EWelfare*, 13(2), 133–146. <https://doi.org/10.23996/fjhw.100692>
- Salovaara, S., & Ylönen, K. (2021). Client information systems' support for case-based social work: experiences of Finnish social workers. *Nordic Social Work Research*. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1999847>
- Salovaara, S., Silén, M., Vehko, T., Kyytsönen, M., Hautala, S. (2021). Tieto- ja viestintäteknologian käyttö sosiaalihuollossa vuonna 2020. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 10/2021*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-772-2>
- Reponen, J., Keränen, N., Ruotanen, R., Tuovinen, T., Haverinen, J., Kangas, M. (2021). Tieto- ja viestintäteknologian käyttö terveydenhuollossa vuonna 2020: Tilanne ja kehityksen suunta. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 11/2021*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-771-5>
- Salovaara, Hautala & Silén (2022). Sosiaalialan ammattilaisten kyvykkyys tietojärjestelmien käyttäjinä ja kokemukset tietojärjestelmien tuesta työlle. *FinJeHeW*.
- Salovaara, Ylönen, Silén, Viitanen, Lääveri & Hautala (2022). Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattilaisten arviot asiakastietojärjestelmistä 2020. *FinJeHeW*.
- Vilpponen, H. (2021). You get what you order: required expertise in the procurement of public services. Akateeminen väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8955-2>
- Ylönen, K., Salovaara, S., Kaipio, J., Tyllinen, M., Tynkkynen, E., Hautala, S. & Lääveri, T. (2020). Sosiaalialan asiakastietojärjestelmissä paljon parannettavaa: Käyttäjäkokemukset 2019. *Finnish Journal of eHealth and eWelfare*, 12(1), . <https://doi.org/10.23996/fjhw.88583>
- Ylönen, K. (2022). The use of Electronic Information Systems in social work. A scoping review of the empirical articles published between 2000 and 2019, *European Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2064433>

“High-quality science, knowledge and innovation accelerate all aspects of the digital and industrial transformations and will bring us closer to achieving the Sustainable Development Goals (SDGs).”

European Union Research and Innovation Strategy 2020-2024.

https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024_en

Kiitos!